

Algèria i el Marroc: la consumació del trencament

L'energia és l'última arma que Algèria ha decidit d'emprar en la seva interminable guerra contra el Marroc

Per: [Khadija Mohsen-Finan](#)

🕒 26.12.2021 21:50

Sense anuncis Favorit

Fes-te subscriptor de VilaWeb

Aquest diari existeix perquè més de vint mil lectors han decidit que poden i volen pagar cinc euros al mes perquè tots rebeu tota la informació amb accés obert. Però no n'hi ha prou. En necessitem més. Tu ho vols i pots? [Fes-te'n subscriptor ací.](#)

Les tensions entre els dos grans estats del Magrib, que s'han aguditzat aquestes darreres setmanes fins al punt que alguns observadors temen que el conflicte actual pugui degenerar en una guerra oberta, no són noves. De fet, es remunten al final de la guerra d'independència d'Algèria. La qüestió de les fronteres traçades pel colonitzador, que afavorien Algèria en detriment dels altres països de la regió, va donar lloc a un profund contenciós entre Rabat i Alger, que donaria moltes voltes, de diverses maneres i amb un escull recurrent al Sàhara Occidental. Cal fer un repàs històric per a entendre les dades del deteriorament a què assistim en aquests moments.

Quan el Marroc es va convertir en protectorat francès el 1912, l'administració francesa va delimitar els dos territoris d'Algèria i el Marroc. Tot i això, la delimitació

no era gaire precisa i variava d'un mapa a un altre. Sobretot perquè per a França no era pròpiament una frontera, atès que la zona que va de Colomb-Béchar a Tinduf, que correspon a l'oest actual d'Algèria, era deshabitada.

La visió d'aquest territori va canviar fonamentalment a partir del 1952, quan França hi va descobrir un jaciment de petroli i minerals (ferro i manganès). Aquestes terres es van integrar llavors a Algèria. Per a França es tractava d'incloure'ls al seu territori a llarg termini, perquè Algèria era francesa, però el Marroc només era un protectorat destinat a alliberar-se un dia de la tutela de París.

Tanmateix, així que es va independitzar el 1956, el Marroc va reclamar aquest territori com a part del Marroc històric. França va respondre a aquesta demanda oferint a Rabat un tracte: aquesta franja occidental d'Algèria seria retornada al Marroc a canvi de la creació d'una "organització comuna de les regions del Sàhara" que s'encarregaria d'explotar els jaciments minerals del Sàhara algerià, en benefici conjunt del Marroc i França.

L'oferta de París anava acompanyada d'una petició: no donar refugi als insurgents independentistes algerians. Rabat va rebutjar aquesta proposta i va preferir de discutir directament amb els algerians. I així, el juliol del 1961, Hassan II, que acabava d'accedir al tron, va rebre a Rabat Ferhat Abbas, president del govern provisional de la República Algeriana. Al final de la reunió es va signar un conveni i es va crear una comissió algeriana-marroquina per resoldre la qüestió del Sàhara algerià "en un esperit de germanor i unitat magribina".

Segons l'acord, una volta Algèria s'independitzés, es renegociaria l'estatus de la zona. Però quan Algèria es va independitzar, i abans que l'acord de Rabat pogués

ser ratificat, una coalició dirigida per Ahmed Ben Bella i amb el suport de l'Exèrcit d'Alliberament Nacional (ALN) va expulsar Ferhat Abbas del govern. El nou equip al poder a Alger es va negar a lliurar al Marroc un territori "alliberat amb la sang de tants màrtirs".

Hassan II es va sentir traït per la nova classe política algeriana, i l'Istiqlal, el partit marroquí que s'encarregava de la qüestió nacional i es va convertir en el seu far, va expressar indignació per la "ingratitude" dels algerians. El Marroc històric a què es referien els actors polítics marroquins es va materialitzar en un mapa del Gran Marroc que l'Istiqlal havia dibuixat i publicat al setmanari Al-Alam el març del 1963. Segons aquest mapa, les fronteres del país són definides per les lleialtats que es van fer als sultans del Marroc amb el pas del temps. El Gran Marroc inclouria un bon terç del Sàhara algerià, el Sàhara Occidental colonitzat per Espanya (1884-1976), Mauritània i part de Mali.

Entre el "territori adquirit per la sang dels màrtirs" i el "dret històric", van xocar dues concepcions del dret i de la història, fet que va portar a l'esclat d'un conflicte armat el setembre del 1963: la guerra de les Arenes. Ambientat a la regió de Tinduf, el conflicte va enfrontar el Marroc amb una Algèria acabada d'independitzar i ajudada per Egipte i Cuba. Els combats –el nombre de víctimes continua essent controvertit– van acabar el febrer del 1964, quan l'Organització de la Unitat Africana (OUA, precursora de la Unió Africana) va obtenir un alto-el-foc que no va modificar la frontera: la zona en disputa va continuar essent algeriana.

Però el contenciós entre ambdós estats es va prolongar, alimentat per l'irredemptisme marroquí al voltant de la qüestió del Gran Marroc i la negativa de l'Algèria independent a reconsiderar les fronteres heretades de l'època colonial. La

intensitat d'aquesta disputa només es pot entendre a la llum de la rivalitat pel control regional entre tots dos països.

El conflicte del Sàhara Occidental: un escull per a les tensions entre tots dos països

A partir del 1975, el suport donat per Algèria al Front Polisario, moviment independentista creat el 1973 i que reivindicava el Sàhara Occidental en nom del dret dels pobles a l'autodeterminació, va alimentar la tensió permanent entre Alger i Rabat. De fet, el Marroc reclama aquesta antiga colònia espanyola i, per tant, manté una lluita duradora contra el Front Polisario. Per a Algèria, que s'escuda en el dret dels pobles a l'autodeterminació, un conflicte de baixa intensitat té l'avantatge de debilitar el Marroc. Per tant, tots dos països s'enfronten mitjançant el Front Polisario.

I així es van crear i superposar dos conflictes: l'oposició territorial entre Algèria i el Marroc, d'una banda, i el conflicte de descolonització entre saharians i marroquins, d'una altra banda, que no s'hauria prolongat durant gairebé mig segle si el contenciós algerià-marroquí no hagués pesat en el seu desenvolupament. Algèria va donar un altre aspecte a aquest últim conflicte de descolonització a l'Àfrica quan va acollir simbòlicament els refugiats saharians a Tinduf –una volta el Marroc es va haver instal·lat al Sàhara–, i va posar la seva diplomàcia i les armes a disposició del Front Polisario.

La imbricació de tots dos conflictes, primer entre Algèria i el Marroc i després entre els saharians i els marroquins, pesa molt en l'actitud dels actors. Cada part vol una victòria total sobre l'altra, fins al punt que qualsevol negociació és impossible. La impotència de l'ONU, encarregada de resoldre aquest conflicte saharià des del 1991, es pot llegir sens dubte a través d'aquest prisma.

La implicació d'Algèria en la qüestió del Sàhara va causar el trencament de les relacions diplomàtiques entre Algèria i el Marroc entre el 1976 i el 1988. No obstant això, la represa de les relacions no va contribuir a dissipar el conflicte.

El 1994, Driss Basri, ministre marroquí de l'Interior, va suggerir que els serveis secrets algerians podien haver ordenat l'atemptat terrorista en un hotel de Marràqueix en què van morir dos espanyols. Va introduir els visats i va organitzar una campanya per expulsar els algerians que vivien al Marroc sense permís de residència. La resposta d'Alger va ser immediata: el tancament de la frontera terrestre.

Abdelaziz Bouteflika, president d'Algèria del 1999 al 2019, va intentar de trencar aquesta espiral de tensions i trencaments, però no va reeixir. Va topat amb la intransigència de l'estat major de l'exèrcit algerià, que gestiona l'expedient de les fronteres, la relació amb el Marroc i molt més, atesa la implicació de l'exèrcit a la vida política algeriana. La disputa va tenir efectes importants als intercanvis comercials i culturals entre tots dos països.

La cooperació avui és gairebé inexistent, tret del gasoducte que uneix Algèria amb Europa a través del Marroc. El contenciós bloqueja tota interacció i fa impossible la integració de la regió, és a dir, la creació de la Unió del Magrib Àrab (UMA), que es va

signar el 1989. El conflicte del Sàhara Occidental s'ha congelat, la cooperació entre els països és gairebé inexistent i la UMA és una closca buida.

L'eix Washington/Tel Aviv/Rabat barreja les cartes

L'acord del 22 de desembre de 2020 entre el Marroc i els Estats Units, que estipula que Rabat normalitza les relacions amb Israel a canvi que Washington reconegui la sobirania del Marroc sobre el Sàhara Occidental, ha creat un desequilibri de poder entre Algèria i Marroc.

Per a Alger, un Marroc amb el suport d'Israel només pot ser més poderós, sobretot perquè el Marroc ha creat la imatge de soci essencial per als estats occidentals, en particular en la lluita contra el gihadisme i en el control de la immigració procedent dels països subsaharians.

Un any després de la declaració de Donald Trump, l'administració Biden ha confirmat en certa manera aquest reconeixement, encara que el cap de la diplomàcia nord-americana hagi expressat el desig de respectar el dret internacional. Els algerians, que segueixen donant suport incondicional al Front Polisario, saben que és qüestió de temps i que, tard o d'hora, el Marroc veurà reconeguda per l'ONU la sobirania sobre aquest territori, tot desafiant un procés de resolució del conflicte saharià confiat a la mateixa organització des del 1991. L'eloqüent silenci de la Unió Europea sobre aquesta qüestió en reforça la convicció.

L'any 2021 ha estat marcat per les vexacions i provocacions que s'han intensificat fins a l'estiu. La tensió va arribar a ser molt alta el mes de juliol, després de revelar-se que el Marroc havia utilitzat el programari israelià Pegasus, comercialitzat per l'empresa israeliana NSO, per espionar "funcionaris i ciutadans algerians". La investigació va revelar que milers de números de telèfon algerians havien estat objecte d'atacs, inclosos alguns de polítics i militars d'alt rang.

La tensió va augmentar quan, en una reunió del Moviment de Països No Alineats a Nova York (13-14 de juliol), Omar Hilale, ambaixador del Marroc davant l'ONU, va distribuir una nota en què afirmava que "el valent poble de Cabília mereix, més que cap altre, gaudir plenament del dret d'autodeterminació".

Un mes després, va ser Yair Lapid, el ministre israelià d'Afers Estrangers, en una visita a Rabat, qui va declarar, en presència del seu homòleg marroquí Nasser Bourita, que estava "preocupat pel paper que ha exercit Algèria a la regió, l'acostament d'Alger a l'Iran i la campanya dirigida per Alger contra l'admissió d'Israel com a membre observador de la UA".

La resposta algeriana

El 24 d'agost, Algèria va anunciar que trencava les relacions diplomàtiques amb el Marroc. El consell d'alta seguretat d'Algèria, presidit pel cap d'estat Abdelmajid Tebboune, va tancar l'espai aeri del país a qualsevol avió civil o militar registrat al Marroc.

Òbviament, com que la frontera està tancada d'ençà del 1994, l'impacte d'aquest trencament de relacions és polític. Tot i això, posa fi a l'únic cas de cooperació entre tots dos països: el famós gasoducte Magrib-Europa (GME).

Aquí, com a més llocs, s'empra el gas com a mitjà de pressió. El contracte que unia tots dos països per al subministrament de gas al Marroc i per al trànsit es va interrompre el 31 d'octubre.

És difícil de creure el Marroc, que en un comunicat de premsa de l'Oficina Nacional d'Electricitat i Aigua (ONEE) va afirmar que l'impacte d'aquesta decisió al sistema elèctric marroquí era "insignificant", perquè el país hi havia pres mesures. Des del 1996, el Marroc és un país de trànsit per al gas algerià exportat a l'estat espanyol i a Portugal. Cada any es transporten 10.000 milions de metres cúbics i el Marroc cobra peatges pel gas i la resta del consum té tarifes molt avantatjoses.

La resposta marroquina dóna continuïtat al conflicte quan l'ONEE afirma que encara que totes dues centrals elèctriques que funcionen amb gas algerià tanquessin, els consumidors marroquins no ho notarien perquè el Marroc té unes quantes opcions per a compensar-ne la pèrdua: alimentar-les amb carbó o amb derivats del petroli, o importar més electricitat.

El primer ministre Aziz Akhannouch negocia amb Madrid la devolució del gas algerià des de l'estat espanyol, que continuaria essent abastit per Algèria per mitjà de l'oleoducte Medgaz.

No obstant això, aquest oleoducte es troba actualment al màxim de la seva capacitat, amb 8.000 milions de metres cúbics que hi passen cada any. Per a compensar la diferència, caldria ampliar el gasoducte o transportar el gas liquat en vaixells cisterna de GNL. Tots aquests mitjans impliquen un cost que només pot repercutir al consumidor, sigui espanyol o marroquí.

L'energia és, doncs, l'última arma que Algèria ha decidit d'emprar en la seva interminable guerra contra el Marroc. Però no oblidem que tots dos països són els compradors d'armes més grans a l'Àfrica després d'Egipte.
